

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma

2024

Emmi Pekkarinen

Kirjavinkkiesite Kestilän naisten avovankilaan

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma

2024 | 30 sivua

Emmi Pekkarinen

Kirjavinkkiesite Kestilän naisten avovankilaan

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä esite, joka innostaa Kestilän avovankilan naisvankeja lukemaan. Kirjavinkkiesitteen vinkkilistat koostettiin ottaen huomioon uuden lukijan innostaminen sekä lukemisen- ja keskittymisen vaikeudet. Opinnäytetyö on toiminnallinen.

Työssä perehdyttiin naisvangeilla tavattaviin lukemisen ja kommunikoinnin vaikeuksiin sekä kielellisiin haasteisiin ja selvitettiin niiden yleisyyttä.

Teoriaosuudessa käytiin myös läpi diagnosoimattoman ADHD:n eli aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriön yleisyyttä, sen aiheuttamia keskittymisvaikeuksia sekä hoitamattomuuden seurauksia.

Työn toiminnallisena osuutena tehtiin kirjavinkkiesite, ja sitä tukemaan vinkkausvideo. Esite sisältää infoa selkokirjoista ja Celian äänikirjoista lukemisen tukena, konkreettisia neuvoja lukemiseen sekä neljä erilaista kirjalistaa. Kirjalistojen aiheina ovat selkokirjat, jännitys, elämänkerrat sekä kevyempi viihdekirjallisuus. Myös esitteen ulkoasussa otettiin huomioon saavutettavuus.

Asiasanat:

lukeminen, vangit, lukihäiriöt, keskittymiskyky, esitteet

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme in Business Administration,
Library and Information Services

2024 | 30 pages

Emmi Pekkarinen

Booktalk brochure for women's open prison in Kestilä

Keywords:

reading, prisoners, dyslexia, concentration, brochures

Sisältö

Käytetty sanasto	5
1 Johdanto	6
2 Kestilän avovankila	8
2.1 Avovankila ja avolaitosvangit	8
2.2 Muutos naisten vankilaksi ja naisvankien erityisyys	9
3 Naisvankien lukemisen vaikeudet	11
3.1 Suomen naisvangit	11
3.2 Kielelliset vaikeudet	11
3.3 ADHD naisilla ja naisvangeilla	13
4 Esite	15
4.1 Esitteen ulkoasu ja sisältö	15
4.2 Selkeä kieli ja tarinan imu	16
4.3 Vinkkilistojen koostaminen	17
4.3.1 Selkokirjat	17
4.3.2 Jännitys	18
4.3.3 Elämäkerrat	19
4.3.4 Kevyempää viihdettä	20
4.4 Vinkkausvideo	21
5 Lopuksi	22
Lähteet	25

Liitteet

Liite 1. Esite

Käytetty sanasto

ADHD	Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö. Muotoja ovat yliaktiivinen ja impulsiivinen, tarkkaamaton sekä näiden yhdistelmä. (Huttunen & Socada 2019.)
Celia	Valtion erikoiskirjasto, joka tuottaa muun muassa äänikirjoja. Aineisto on saatavilla ilmaiseksi kaikille, joille tavallisen kirjan lukeminen on haastavaa esimerkiksi vamman, sairauden tai lukivaikeuden vuoksi. (Celia.)
Selkokirja	Lyhyempiä ja helpommin luettavia kuin tavallisella kielellä kirjoitetut kirjat. Voivat olla joko alun perin selkokielellä kirjoitettuja, tai toisesta teoksesta tehtyjä selkokielisiä versioita eli selkomukautuksia. (Selkokeskus 2023.)

1 Johdanto

Aikuisten lukemaan innostaminen on lähellä sydäntäni. Usein kuullaan puhuttavan lasten ja nuorten lukemisen tärkeydestä, mutta paljon tehdään kirjastoalalla töitä myös aikuisten lukuharrastuksen eteen. Haluan kantaa oman korteni kekoon tuottamalla opinnäytetyöni avuksi yhdelle vähänlukevalle aikuisten joukolle. Haluan tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, koska toiveenani on toteuttaa jotain konkreettisesti hyödyllistä ja pitkäikäistä.

Naisvankien kielellisiä taitoja, keskittymisongelmia sekä kommunikointitaitoja on tutkittu jonkin verran, ja nämä kaikki ovat sidoksissa henkilön kykyyn lukea sujuvasti. Aiheesta löytyy pääasiassa ulkomaisia lähteitä ja artikkeleita, joita hyödynnän tämän työn teoriaosuudessa. Suomessa naisvankien lukemisen vaikeuksia ei ole tutkittu, mutta naisvankien erityisyyttä kylläkin. Naisvangit ovat vähemmistö jonka kanssa työskenteleminen vaatii erityisosaamista. Tämä on myös syy, miksi valitsin kohderyhmäksi naisvangit.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä kirjavinkkiesite, jossa suositeltava aineisto valitaan tarkkaan ottaen huomioon erilaiset lukemisen esteet ja vaikeudet. Aineiston valinnassa huomioidaan myös lukuharrastuksen pysyvyyden tavoittelu, eli valitaan teoksia, jotka ovat mukaansatempaavia sekä muun muassa kirjasarjojen ensimmäisiä osia. Vinkkilistaa tukemaan teen myös vinkkausvideon, jossa esittelen listan kirjoja. Opinnäytetyössäni haetaan vastauksia kahteen kysymykseen: kuinka yleisiä keskittymisen ja lukemisen vaikeudet ovat naisvangeilla, ja millaisilla keinoilla lukuintoa voisi yrittää lisätä.

Johdannon jälkeen toisessa luvussa kerron Kestilän avovankilasta, sekä mitä tarkoittaa avovankila ja avolaitosvanki. Selvennän myös, miksi vankila muutettiin pelkästään naisille tarkoitetuksi ja miksi naisvankien kanssa työskentely vaatii erityisosaamista. Neljännessä luvussa perehdytään erityisesti naisvangeilla yleisiin lukemisen, keskittymisen ja oppimisen vaikeuksiin. Viides luku keskittyy työni toiminnalliseen osuuteen eli itse esitteeseen. Käyn läpi suunnitteluprosessiani, tiedonhakua sekä aineiston valintaa. Kuudentena on

yhteenveto työstä sekä pohdintaa. Lähdeluettelon jälkeen liitteistä löytyy valmis esite.

2 Kestilän avovankila

Kestilän avovankila on naisille tarkoitettu avovankilalaitos. Vankila aloitti toimintansa Siikalatvan kunnassa entisen maatalousoppilaitoksen tiloissa vuonna 1991. Alun perin miehille tarkoitettuun laitokseen avattiin naisvangeille oma osasto vuonna 2012 ja myöhemmin vuonna 2021 vankila muuttui pelkästään naisille tarkoitetuksi. Vankipaikkoja laitoksessa on tällä hetkellä 46 ja henkilökuntaa noin 30. (Rikosseuraamuslaitos 2023a.)

Vangeilla on mahdollisuus käydä Kestilän kunnankirjastossa kahdesti viikossa. Heillä on myös mahdollisuus kouluttautua Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän kautta muun muassa puu-, metalli- ja tietotekniikka-aloille. Näiden lisäksi opintoja voi suorittaa verkon kautta myös muissa oppilaitoksissa. Vapaa-ajalla vangit voivat esimerkiksi käyttää liikuntahallia, kuntosalia, laulaa karaokea tai tehdä käsitöitä. (Rikosseuraamuslaitos 2023a; 2023b.)

Tällä hetkellä Kestilän avovankilan vangeista noin viisi käy viikoittain kirjastossa. Yleensä vierailuihin osallistuvat samat henkilöt, heidän keski-ikä on n. 30 vuotta. Saavutettavuuskirjasto Celian äänikirjoja lainataan hyvin vähän. Niissä suositaan erityisesti entisten vankien elämänkertoja sekä dekkareita. (Sonkamuotka 2024.)

2.1 Avovankila ja avolaitosvangit

Avovankila on paikka, jossa suoritetaan rangaistusta siinä missä suljettu vankilakin. Vankien elämä on vapaampaa avolaitoksessa, heillä on käytössään omat vaatteet ja usein myös matkapuhelimet. Avolaitoksissa osa ruokailuista voi olla vankien vastuulla. Usein avolaitosvangit tekevät jonkinlaista työtä esimerkiksi kunnalle tai seurakunnalle. Joskus avovangit saavat myös erikoisluvalla jatkaa omaa työtään jota tekivät siviilissä, eli poistua laitoksen alueelta töihin. Avolaitosvankeja voidaan valvoa nilkkapannoilla. (Rikosseuraamuslaitos 2020; Rikosseuraamuslaitos 2022; Rikosseuraamuslaitos 2023c; Vankeuslaki 23.9.2005/767.)

Vankeuslain 4. luvussa säädetään, kenet voi sijoittaa avovankilaan. Vanki voi päästä avolaitokseen, jos hän sitoutuu päihteettömään elämään sekä suostuu päihteettömyyden valvontaan. Sijoittamisessa on otettava myös huomioon muun muassa vangin kotipaikka, kieli, terveydentila sekä aiempi rikoshistoria. Lisäksi on pystyttävä luottamaan, että hän noudattaa avolaitoksen sääntöjä eikä esimerkiksi poistu vankilan alueelta luvottomasti. (Vankeuslaki 767/2005.)

2.2 Muutos naisten vankilaksi ja naisvankien erityisyys

Kestilän avovankila on toinen Suomen kahdesta vain naisille tarkoitetusta avovankilasta. Aiemmin se toimi seka-avovankilana, mutta muuttui 1.9.2021 pelkästään naisille tarkoitetuksi. Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2020 teettämässä selvityksessä todettiin naisvankien vähemmistönä jäävän liian vähälle huomiolle, ja muutos oli edessä koko Pohjoismaiden kahdessa viimeisessä seka-avovankilassa, Jyväskylässä ja Kestilässä. Jyväskylän vankila on nykyään vapauteen valmentava avolaitos miehille, ja naisavovangit on sijoitettu Vanajan ja Kestilän avovankiloihin. Muutoksen tarkoituksena oli parantaa naisvankien oloja ja antaa heille turvallinen ympäristö kuntoutua. (Rikosseuraamuslaitos 2021; Rikosseuraamuslaitos 2024.)

Tammi-Moilasen (2020, 93) mukaan naisvangit kuuluvat kahteen vähemmistöön. He ovat vähemmistö naisina koska ovat vankeja ja vankeina koska ovat naisia. Naisvankien kanssa työskenteleminen on kovin erilaista verrattuna yleisempään vankilatyöhön miesvankien kanssa. Matti Joukamaa ym. (2010) ovat teettäneet suomalaisille vangeille kyselyn, jossa selvitetään vankien koulutus- ja työtaustaa, sekä esimerkiksi traumaattisia kokemuksia ja sairauksia. Kyselystä käy ilmi naisvankien hyvin rankka traumaattinen tausta. 69,3 % naisvangeista on joutunut kumppanin fyysisesti pahoinpitelemäksi ja 18,8 % kumppanin seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi. Miesvangeilla vastaavat luvut ovat 8,4 % ja 0,3 %. Muun kuin kumppanin tai lähisukulaisen seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi naisvangeista on joutunut 30,7 %. Myös erilaisia sairauksia on kyselyn mukaan naisvangeilla selvästi miesvankeja enemmän. (Joukamaa ym. 2010, 27, 30.) Muun muassa näiden seikkojen vuoksi

naisvankien kuntouttaminen on hyvin erilaista kuin miesvankien ja vaatii erityisosaamista ja koulutusta.

3 Naisvankien lukemisen vaikeudet

Naisvankien lukemisen, kommunikoinnin ja keskittymisen vaikeuksia on tutkittu jonkin verran. Otokset tutkimuksissa ovat pieniä, usein osallistujien määrä on joitain kymmeniä ja vain yhdessä lähteessä muutamia satoja. Kuitenkin tutkimuksia on tehty useissa eri maissa ja erilaisista aiheista saman kaltaisin tuloksin, joten luku antaa kuvan ongelmien yleisyydestä. Suurin osa tutkimuksista käsittelee naisvankien diagnosoimatonta ADHD:tä ja ADHD-piirteitä, joista keskittymishäiriöt ovat merkittävässä osassa. Lukeminen vaatii keskittymistä ja ongelmat tarkkaavuuden kanssa vaikuttavat myös lukemisen ymmärtämiseen (Kuntoutussäätiö 2023; Oppimisvaikeus 2021).

3.1 Suomen naisvangit

Matti Joukamaan ym. (2010, 28) mukaan naisvangeista alle puolella on ammattikoulutus. Ylioppilaaksi itsensä on opiskellut n. 8 % ja korkeakoulututkinnon vain 2 %. Ilman minkäänlaista ammattikoulutusta naisvangeista oli 54 %. Tämä selvitys on tehty rikosseuraamusasiakkaiden terveydestä, työkyvystä sekä hoidon tarpeesta ja siihen osallistui 101 Suomessa rangaistustaan suorittavaa naisvankia. (Joukamaa ym. 2010, 17–28.) Lähes yhdeksän kymmenestä naisvangista ei ole ollut työelämässä ennen vankilaan joutumista. Syinä vankien huonoon työllistymiseen ovat erilaiset terveysongelmat, muun muassa ADHD-oireet sekä kielelliset vaikeudet. (Rikosseuraamuslaitos 2023d.)

3.2 Kielelliset vaikeudet

Ruotsissa Edvinsson ym. (2010) toteuttivat kyselytutkimuksen, jossa kartoitettiin ADHD-piirteitä ja lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia psykiatrisen avohoidon potilailla ja naisvangeilla suhteessa muuhun Uppsalan paikalliseen väestöön. Kysely lukemisen ja kirjoittamisen haasteista toteutettiin yksinkertaisella kyllä/ei kysymyksellä. Hinseberg vankilan naisvangeista kyselyyn vastasi 50 vankia.

Naisvangit voitiin jakaa ADHD-oireiden mukaan kahteen joukkoon, ADHD-ryhmään ja ei ADHD:tä -ryhmään. Molemmissa oli 25 henkeä. (Edvinsson ym. 2010, 31–33.)

Naisvankien ADHD-ryhmässä 36 %:lla oli vaikeuksia lukea, ja 32 %:lla oli vaikeuksia kirjoittaa. Naisvankien ei ADHD:tä -ryhmässä molemmat tulokset olivat 8 %. Psykiatrisen avohoidon naispotilailla lukemisen vaikeuksia oli 22,4 %:lla ja kirjoittamisen vaikeuksia 17,6 %:lla. Kolmannella ryhmällä eli satunnaisilla Uppsalan naisasukkailla lukemat olivat 7,8 % ja 8,5 %. (Edvinsson ym. 2010, 37.) Erilaiset psyykkiset ongelmat sekä ADHD selvästi siis nostavat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien todennäköisyyttä.

Yhdysvalloissa taas on tutkittu naispuolisten nuorisovankien kielellisiä ongelmia. Tutkimuksen 67 osallistujaa olivat iältään 13–18-vuotiaita ja tuomittuja nuorisorikollisia (Sanger ym. 2001, 19). Lähes 20 % nuorista osoitti merkkejä kielellisistä ongelmista. He kertoivat tuntevansa olonsa tyhmäksi, heillä on vaikeuksia ymmärtää lukemaansa sekä kommunikoida auktoriteettien kanssa. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla oli vaikeuksia löytää synonyymeja englannin kielessä yleisille sanoille, sekä vaikeuksia ymmärtää tunnettuja fraaseja. (Sanger ym. 2001, 21–23.)

Aiheeseen pureuduttiin vielä lisää pari vuotta myöhemmin. Tähän tutkimukseen osallistui naisvankeja, jotka edellisessä tutkimuksessa osoittivat kielellisiä ongelmia. Naispuoliset nuorisovangit kertoivat kokemuksiaan lukemisesta ja oppimisesta. Useilla oli keskittymisvaikeuksia, sekä tarve lukea sanoja uudelleen ja tarkistaa niiden merkityksiä. He myös kertoivat uppoavansa omiin ajatuksiinsa ja hyppivänsä asioiden edelle malttamattomuuttaan. (Sanger ym. 2003, 483–484.)

Niin ikään Yhdysvalloissa on kartoitettu vankien lukemisen vaikeuksia. Kyselyyn valittiin osallistumaan 100 naisvankia ja 100 miesvankia, heistä yhteensä 145 vastasi lopulta alkukartoitukseen ja kyselyyn kokonaisuudessaan. Joukosta 51 % oli miehiä ja 49 % naisia. Kyselyssä kartoitettiin muun muassa vankien verbaalista ja ei-verbaalista älykkyyttä, kykyä lukea ja lausua oikeita sekä ei-

sanoja, englanniksi nonwords, sujuvasti ja täsmällisesti. Ei-sanat eivät nimensä mukaisesti ole oikeita sanoja, vaan kirjainyhdistelmiä, joilla voidaan testata ääntämisen osaamista (Dyslexia the Gift Blog 2023). Tutkimuksen tuloksena oli, että joukosta lähes puolet, 47 % täyttivät lukihäiriön kriteerit. (Cassidy ym. 2021, 67–69.)

3.3 ADHD naisilla ja naisvangeilla

Jehkosen ja Koposen (2019, 283) mukaan ADHD:n on pitkään ajateltu olevan yleisempi pojilla. Viime vuosikymmenten aikana on kuitenkin huomattu, että tytöillä oireet ovat kovin erilaisia kuin tutkimuskirjallisuudessa yleisesti tunnetut ja pojilla tavanomaiset ylivilkkauden oireet. Usein tyttöjen ja naisten ADHD:tä hoidetaan ahdistuksena tai masennuksena, koska oireet ovat enemmän sisäänpäin kääntyneitä kuten tarkkaamattomuutta. Pojilla taas oireet näkyvät usein paremmin ulospäin suuntautuneina, muun muassa ylivilkkautena. Naisten ADHD:n on arvioitu olevan alitunnistettu ja -diagnosoitu. (Jehkonen & Koponen 2019, 283.) Käypä hoito -suositus toteaa hoitamattoman ADHD:n suurentavan psykiatristen häiriöiden, syrjäytymisen sekä päihteiden käytön riskiä. Se voi myös haitata opintoja ja työllistymistä. (Käypä hoito -suositus 2019.)

ADHD-liiton Naisten ADHD oppaan (2021) mukaan tyttöjen oireet jäävät helpommin huomaamatta, koska usein he osaavat piilottaa niitä. Tyttöihin kohdistetaan usein kovempaa kuria kuin poikiin, näin he oppivat välttämään häiritsevää käytöstä ja piilottamaan oireita. Naisilla ja miehillä on toki myös saman kaltaisia oireita. Naisilla yleistä on esimerkiksi ahdistuneisuus, pakko-oireiden kaltaiset selviytymiskeinot, mielialan vaihtelut, uupumus ja masennus. (ADHD-liitto 2021, 7, 12–13.)

Muun muassa Norjassa, Ruotsissa, Yhdysvalloissa ja Yhdistyneissä kuningaskunnissa on tutkittu ADHD-piirteiden yleisyyttä naisvangeilla. Norjalaisen tutkimuksen mukaan 44 naisvangista jopa 61,4 % osoitti piirteitä keskittymishäiriöstä ja kolmanneksella oli vaikeuksia kielellisten taitojen kanssa. Näissä eniten vaikeuksia tuotti itsensä ilmaiseminen sekä keskusteleminen

toisen kanssa. Kielellisiä ongelmia näkyi huomattavan paljon heillä, joilla todettiin myös piirteitä ADHD:stä. Kielellisiä ongelmia oli 12 naisvangilla ja heistä 11:llä todettiin ADHD-piirteitä. (Helland ym. 2022, 36–40.)

Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen 523 naisvangista 15,1 % täytti ADHD:n diagnostiset kriteerit. Tässä tutkimuksessa kartoitettiin myös miesvankien oireita. Molemmilla sukupuolilla tavattiin 48 %:lla yliaktiivista ja impulsiivista ADHD:n muotoa, kun taas tarkkaamattomuuden oireita esitti 36 % diagnostiset kriteerit täyttäneistä. (Brian ym. 2012, 154, 159.)

Yhdistyneissä kuningaskunnissa tehdyssä tutkimuksessa 69 naisvangista jopa 41 % eli 28 kyselyyn vastanneista täyttivät diagnostiset kriteerit. Näillä vangeilla kriteerit täyttyivät sekä lapsuuden että aikuisuuden osalta. Pelkästään aikuisuuden osalta diagnostiset kriteerit täyttivät lisäksi 19 % vastaajista. Sekä lapsuudessa ja aikuisuudessa että pelkästään aikuisuudessa koetut oireet olivat pääasiassa tarkkaavuuden häiriöitä, eli keskittymisvaikeuksia. (Farooq ym. 2016, 9.)

Luvut ovat huomattavan paljon suuremmat verrattuna maiden kokonaisväestöön. ADHD:tä tavataan näissä maissa n. 3,5–5 %:lla kokonaisväestöstä (ADHD UK; Helsenorge 2023; Läkartidningen 2022, 1). Yhdysvalloissa noin 5 %:lla koko väestön aikuisista on ADHD: Sukupuolten välillä on kuitenkin myös eroa, koska aikuisilla naisilla vastaava lukema on vain 3,2 %. (WebMb 2022.)

4 Esite

Opinnäytetyöni metodi on toiminnallinen. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tarkoitetaan työtä, jossa lopputuloksena on esimerkiksi ohjeistus, tapahtuma, näyttely tai jonkinlainen opas. Lopullisessa työssä näkyy sekä käytännön toteutus että sen raportointi. Opinnäytetyön tarkoitus on osoittaa opiskelijan kykenevyys yhdistää teoria ja käytäntö, siksi pelkkä tuotteen tekeminen ei riitä vaan työllä on oltava vankka tietoperusta. (Airaksinen & Viikka 2003, 9, 41–42.) Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuloksella, esimerkiksi esitteellä tai ohjeella, on oltava tarkkaan valittu kohderyhmä. Työn ideana on siis tuottaa kohderyhmälle jotain käyttökelpoista. (Airaksinen & Viikka 2003, 38.) Työni kohderyhmä on Kestilän avovankilan naisvangit.

Työssäni tuotan kirjavinkkiesitteen kohderyhmälleni eli Kestilän avovankilan naisvangeille. Toinen vaihtoehto työn toteutukselle oli aluksi juliste, joka olisi toiminut vankilakirjastossa paremmin. Esite on kätevä ottaa mukaan avovankien vieraillessa kirjastossa vankilan ulkopuolella, kun taas juliste jäisi vankilan tiloihin ja toimisi siellä hyvänä apuna. Esitteet on tarkoitus laittaa jokaisen saataville vankilan tiloihin.

Halusin ottaa työssä myös huomioon vangeilla yleiset lukemisen haasteet, ja vinkkilistoista löytyy myös selkokirjoja sekä Celian äänikirjoja. Olen itse käynyt läpi jokaisen teoksen ja jättänyt listoista pois erityisen haastavat luettavat. Lisäsin myös yhden sarakkeen käytännön neuvoille. Neuvojen on tarkoitus helpottaa itse lukemista, keskittymistä ja juonen seuraamista.

4.1 Esitteen ulkoasu ja sisältö

Toteutin esitteen Canvassa, koska sivun käyttö on minulle ennestään jo tuttua. Ostin esitteen tekemistä varten Canva Pron, eli maksullisen version, jolla saa käyttöön kaikki sivuston sisällöt ja ominaisuudet. Näin sain mahdollisimman vapaat kädet toteuttaa esitteestä tarpeideni mukaisen.

Kiinnitin esitteen visuaalista ilmettä suunnitellessani huomiota saavutettavuuteen sekä selkeään ja helppolukaiseen kieleen. Näkövammaisten liiton (2020) mukaan saavutettavassa painotuotteessa on otettava huomioon muun muassa riittävä kirjainkoko, taustan ja tekstin kontrasti sekä kirjaintyyppin yksinkertaisuus. Teksti olisi hyvä jakaa otsikoilla, pitää rivien välit väljinä ja palstat tasattava vasemmalle. (Näkövammaisten liitto 2020.)

Esite on kooltaan A4-paperi vaakatasossa, ja se taitellaan haitariksi. Valitsin tämän koon ja mallin helpon tulostettavuuden vuoksi. Ajatus on, että vankilassa tulostetaan ja taitellaan tarpeen mukaan lisää esitteitä ja asetetaan esille edellisten käytyä vähiin. Sivun molemmat puolet on taitoksilla jaettu kolmeen osaan. Tavoittelin valinnoillani mahdollisimman selkeää ulkoasua ja helppoa luettavuutta. Siksi valitsin fontiksi päätteettömän Garetin ja huolehdin, että tekstin väri on huomattavasti taustaa tummempi. Jätin sivujen asettelun väljiksi, tasasin tekstin vasemmalle ja karsin sivuilta kaiken ylimääräisen. Pyrin silti pitämään esitteen ulkonäön pirteänä ja huomiota herättävänä, olematta sekava tai myöskään tylsä. Lisäsin eri osa-alueiden taakse eri värisiä taustoja ryhmitelläkseni ne selkeämmin. Kansilehden lisäksi esitteen takapuolella on lyhyet selitykset kertomassa, mitä tarkoittavat esitteessä mainittavat selkokirjat ja Celian aineistot, sekä käytännön neuvoja lukemisen helpottamiseen. Näiden lisäksi on kolmessa eri sarakkeessa neljä erillistä vinkkilistaa.

4.2 Selkeä kieli ja tarinan imu

Valitsin listoille kirjoja, joissa kieli on selkeää, lisäksi yksi lista on kokonaan selkokielenen. Selkokeskus (2021) on tehnyt ohjeet selkokielellä kirjoittamiseen. Vaikka vaatimukseni kirjoille ei ollutkaan selkokieli, hyödynsin näitä vinkkejä selkeämmän tekstin tunnistamisessa.

Selkokeskuksen mukaan selkeä lause sisältää vain yhden asian ja siinä ei ole lauseenvastikkeita. Selkeä kaunokirjallinen teos on juoneltaan suoraviivainen, on aiheeltaan kohderyhmää kiinnostava ja henkilöt ovat helposti tunnistettavia ja erotettavissa toisistaan. (Selkokeskus 2021a; 2021b.)

Luin jokaisesta kirjavaihtoehdosta muutamia kymmeniä sivuja arvioidakseni kielen selkeyttä ja sitä, miten tarina lähtee käyntiin. Halusin, että teokset ovat palkitsevia ja mukaansatempaavia, sellaisia, että niitä ei malta laskea käsistään. Selailin myös kirjat loppuun asti saadakseni kuvan juonesta ja tarinan rakenteesta. Jos kirja oli mielestäni erittäin vetävä tai mielenkiintoinen, saatoinkin antaa anteeksi hieman polveilevat lauseet tai monimutkaiset hahmojen nimet. Suosin kirjoja, joissa ei hypitä ajassa edestakaisin, joissa on vain yksi kertoja tai luvut on nimetty kertojan mukaan.

4.3 Vinkkilistojen koostaminen

Vangit vierailevat Kestilän kunnankirjastossa, joka kuuluu Joki-kirjastojen kimppaan. Heillä on käytössään verkkokirjasto joki.finna.fi. Tarkistin, että harkitsemani teos löytyy heidän verkkokirjastostaan, ja varasin kirjat sitten omasta lähikirjastostani Outi.finna.fi:stä tutustuttaviksi itselleni.

Tutustuin listaa tehdessäni yhteensä 40 teokseen viiden kuukauden aikana. Käytin kirjaehdotusten koostamisessa avukseni verkkokirjastoani, erilaisia kirjojen arvostelusivuja, omaa lukukokemustani ja tuttavieni vinkkejä.

4.3.1 Selkokirjat

Aloitin aineiston hakemisen verkkokirjastossa valitsemalla genreksi selkokirjat. Sen jälkeen rajasin aineiston aikuisten aineistoon, kaunokirjallisuuteen, sekä teoksen valmistumisvuodeksi vuoden 2000 ja sitä uudemmat. Halusin, että aineisto on kohtuullisen tuoretta. Näin sain tulokseksi 108 selkokirjaa, joista valitsin ensimmäisen kokoelman itselleni selailtavaksi. Selkokirjoja halusin useista eri genreistä, jännitystä, romantiikkaa, klassikkoja, novelleja, fantasiaa.

Sain varattua kaikki haluamani 15 teosta omasta kirjastostani. Selasin ja luin pätkiä jokaisesta kirjasta, ja päädyin lopulta ottamaan vinkkilistalle kuusi kirjaa. Valitsin listalle esimerkiksi Tuija Takalan selkomukautuksen alun perin Enni Mustosen kirjoittamasta Paimentyttö romaanista. Teos on todella suosittu ja

aloittaa tykätyn kymmenosaisen sarjan. Kirja kuvaa kauniisti 1800-luvun elämää ja nuoren paimentyttö Idan elämää. Sarjan edetessä Ida kasvaa aikuiseksi ja lopulta seurataan hänen tyttärensä ja tyttären tyttärensä elämää. Mielestäni kirja on loistava esimerkki henkilöhahmovetoisesta kirjasta, jossa päähenkilöön tykästytään ja halutaan tietää kuinka hänelle käy. (Takala & Mustonen, 2021.)

Jätin tältä listalta pois muun muassa Tuomas Kilven selkokirjan Inka. Kirja sijoittuu 1300-luvulle, ja sen sijaan että eurooppalaiset valtaisivat Etelä-Amerikan, Inkat saapuvatkin Eurooppaan valtausretkelle (Kilpi, T. 2023). Pidän kirjan aihetta mielenkiintoisena, mutta mielestäni aihe on liian spesifi, enkä lähtisi suosittelemaan sitä kenelle tahansa. Jos tekisin listaa esimerkiksi vain historiaan sijoittuvasta kaunokirjallisuutta, ottaisin tämän teoksen ehdottomasti mukaan.

Valinnan tehtyäni huomasin, että lähes jokainen listaan päätyneistä kirjoista oli selkomukautus, eikä montaa alun perin selkokielellä kirjoitettua teosta päässyt listalle. Koin selkomukautusten olevan mukaansatempaavampia ja alkuperäisten selkokirjojen hieman lapsellisia tai yksinkertaisia. Selkokirjavinkkeihin halusin genrejä mahdollisimman laajasti. Valitsin kaunokirjallisuutta niin genrettömästä kuin jännityksestä, historiallisesta kuin romantiikastakin.

4.3.2 Jännitys

Dekkarit ja jännityskirjallisuus on vankien keskuudessa suosittua (Nissinen, H. 2022). Aloitin jännityskirjallisuuden etsimisen selailemalla arvosteluita itselleni tuttujen kirjailijoiden teoksista Goodreads-sivustolta. Goodreads on kansainvälinen sivusto, jossa voi jakaa arvosteluita kirjoista, saada lukuvinkkejä sekä pitää esimerkiksi omaa lukupäiväkirjaa (Goodreads). Suosin Suomeen sijoittuvia kirjoja helppojen ja ehkä tuttujenkin henkilöiden- ja paikannimien vuoksi. Etsin erityisesti kirjoja, joiden mainitaan olevan mukaansatempaavia, ovat lyhyitä, sarjojen aloitusosia tai novellikokoelmia.

Mukaan otin esimerkiksi Bella Mackien Näin päästin perheeni päiviltä. Päähenkilö on nuori nainen, joka istuu vankilassa rikoksesta jota ei ole tehnyt. Siellä hän kuitenkin päättää alkaa kirjoittamaan muistiin tarinoita rikoksista joita hän on tehnyt. Näihin sattuu kuulumaan hänen oman perheenjäsentensä murhaaminen yksi kerrallaan. Pidin itse kirjan kerronnasta, mustasta huumorista ja siitä, että tapahtumat käynnistyvät ja ensimmäinen murha tapahtuu jo ennen sivua 50. Teos lähtee vauhdilla käyntiin ja vaikka tapahtumista kerrotaan välillä todella yksityiskohtaisesti, pitää kirja otteessaan. (Mackie, B. 2024.)

Jännitysgenren kirjallisuutta on tuotettu reilusti myös Celian äänikirjoina. Jokaisen tällaisen teoksen kohdalle on vinkkilistaan lisätty pieni Celian logo kertomaan sen saatavuudesta myös äänikirjana.

4.3.3 Elämäkerrat

Ensimmäiset listat selkokirjoista ja jännäreistä olivat minulle alusta asti selvät. Pohdin kuitenkin pitkään, tekisinkö vielä vinkkilistoja esimerkiksi tietokirjoista tai vaikkapa sarjakuvista. Hannes Nissisen (2022) jutun mukaan vangit lukevat mieluiten tietokirjoja, kaunokirjallisuudesta taas eniten dekkareita. Olen huomannut tietokirjojen menekin myös omassa kirjastotyössäni erityisesti lukuharrastusta aloittelevien asiakkaiden keskuudessa. Nissisen (2022) artikkelissa luetellaan suomalaisten vankilakirjastojen lainaustilastojen suosituimmat kymmenen kirjaa ja niistä jokainen on suomalainen ja rikollisuudesta kertova.

Esimerkki kirjalistoille mukaan päässeistä kirjoista on Linda-Maria Roineen omaelämäkerta Mercedes Bentso – Ei koira muttei mieskään. Kirjassa Linda-Maria kertoo, kuinka 16-vuotiaana sattumalta tapasi entisen vangin ja huumeiden käyttäjän ja ajautui näin itsekin huonoille teille. Kirja kertoo raadollisesti kirjailijan kokemuksista, mutta päättyy onnellisesti. (Roine, L-M. 2019.) Teksti on kirjoitettu helposti ymmärrettävään muotoon. Kohdat, joissa poiketaan kronologisesta aikajanasta ovat selvästi ilmaistut.

En halunnut itse suositella näille vangeille mitään liian itsestään selvää. Etsiskelin saman tapaista kirjallisuutta, joka kuitenkin on saattanut jäädä varjoon. Valitsin listalle ulkomaisia ja kotimaisia, suurin osa rikollisuudesta ja rikollisesta elämästä kertovia. Jokainen valitsemistani kirjoista on niin sanottu selviytymistarina. Niissä kirjan päähenkilö on joko elänyt rankoissa olosuhteissa tai rikollista elämää ja kertoo kokemuksistaan ja selviytymisestään.

4.3.4 Kevyempää viihdettä

Mahdutin edelliset jännitys ja elämäkerrat listat yhdelle sivulle, vaikka niiden tiedetään olevan suosittuja. Uskon vankien osaavan etsiä niitä itse paremmin kuin muun tyylistä kirjallisuutta. Sen sijaan jätin yhden kokonaisen palstan kevyemmälle kirjallisuudelle, mahdollisuudelle päästä pakoon arjen epämukavuutta. Käytin kaikkien listojen tekemisessä hyväksi omaa tietouttani kirjallisuudesta ja kokemusta kirjojen suosittelusta. Listoille on päässytkin useita kirjoja, jotka olen lukenut aiemmin ja voin hyvillä mielin suositella. Nekin kuitenkin kävin vielä uudemman kerran läpi, varmistaakseni kielen selkeyden.

Tälle listalle valitsin suosittuja kirjoja. Hain erilaisia romanttisia, vähän jännittäviäkin teoksia. Luin paljon arvosteluja ja varailin ison pinon kirjoja tutkittavaksi. Valitsin sekaan myös huumoria. Jätin kaikilta listoilta pois vanhan ajan klassikot, vaikka ne syystä ovatkin suosittuja. Vanhemmissa teoksissa yleinen monimutkainen kieli ja sanavalinnat eivät palvele tätä tarkoitusta.

Toinen esimerkki listalta pois jääneistä kirjoista on Olga Kokon Munametsä. Se on rääväsuinen romaani Linneasta, joka kirjoittaa blogia, tekee YouTube-videoita ja työskentelee mainostoimistossa. Kirja on mielestäni vetävä ja hauska, sellainen, jota mielelläni suosittelisin ihmiselle joka ei ole paljon lukenut. Nyt kuitenkin sitä selaillessani huomasin sen kielen olevan turhan vaikeaa. Kirjassa on otteita Linnean blogista ja niissä hän käyttää paljon erilaisia vähemmän tunnettuja termejä tai esimerkiksi sekaisin suomea ja englantia. Mieluummin valitsen tilalle jonkin toisen samankaltaisen teoksen, jossa tällaista ongelmaa ei ole. (Kokko, O. 2019.)

Mukaan taas valitsin muun muassa Jojo Moyesin trilogian aloitusosan Kerro minulle jotain hyvää. Kirjassa päähenkilö Louisa Clark menettää työnsä ja päätyy nuoren halvaantuneen miehen henkilökohtaiseksi avustajaksi. Mies on menettänyt elämänhalunsa ja heidän on alkuun huomattavan vaikea tulla toimeen, mutta pikkuhiljaa välit lämpenevät. Kirjassa on selkeät henkilöhahmot ja luvut ovat suurimmaksi osaksi kirjoitettu Louisan näkökulmasta. Osassa luvuista on kertojana joku muu, silloin nimi on kerrottu luvun alussa selvästi. (Moyes, J. 2015.)

4.4 Vinkkausvideo

Toteutin vinkkilistoja tukemaan vinkkausvideon. Ajattelen sen innostavan lukemiseen vielä tehokkaammin kuin pelkän listan. Video on katsottavissa aina uudelleen ja uusille vangeille, toisin kuin perinteinen kasvatusten toteutettava vinkkaus. Videoon löytyy linkki esitteestä. Esittelen videolla muutamalla sanalla jokaisen listan kirjan, tarkemmin videolla käydään läpi 7 teosta. Kerroin näiden teosten juonesta ja luin jokaisesta myös pätkän tekstiä. Pyrin valitsemaan lukunäytteet niin, että kuulija saa kuvan kirjan tyylistä ja että tekstipätkä toimii myös itsenäisesti.

Videota varten lainasin kirjat kirjastosta. Kuvasin videon puhelimellani, käytössäni oli myös jalustin. Kirjoitin jokaisesta kirjasta hieman muistiinpanoja, mutta lopulta kuvaustilanteessa puhuin hyvinkin omin sanoin. Tavoite oli, että kohderyhmälle jäisi edes jokin teos kiinnostamaan kun sen sisällöstä saa enemmän tietoa, esitteessä kuitenkin teokset esitellään vain nimeltä. Esittelin teokset videolla listojen mukaisessa järjestyksessä, jakaen vinkit otsikoiden mukaan.

Pyrin puhumaan videolla rauhallisesti ja käyttämään selkeää kieltä kuten esitettäkin toteuttaessa. Tavoitteenani oli pitää video maksimissaan 15 minuutin mittaisena, ja lopulta video on 17 minuutin mittainen. Video on tekstitetty seuraamisen helpottamiseksi, sekä jokaisen kirjan tiedot näkyvät tekstinä kun niitä esitellään.

5 Lopuksi

Opinnäytetyölläni halusin lisätä Kestilän avovankilan naisvankien lukemisharrastusta ja -innostusta. Valitsin huolella esitteessä olevien vinkkilistojen kirjat, ottaen huomioon naisvangeilla yleiset lukemisen vaikeudet. Pidin työn tekemisestä todella paljon ja toivon siitä olevan todellista hyötyä tälle kohderyhmälle. Myös videon tekeminen oli minulle mieleistä. Sen toteuttaminen ei olisi tämän opinnäytetyön kannalta ollut pakollinen, mutta koin sen tärkeänä osana tavoitteeni saavuttamista. Olin varannut opinnäytetyöni tekemiselle verrattain paljon aikaa ja sainkin sen ansiosta työn asettamani aikataulun puitteissa valmiiksi huolimatta muutamista pidemmistä palkkatyön aiheuttamista tauoista työskentelyssä.

Oma työni keskittyi suurimmaksi osaksi itse esitteen tekemiseen ja siksi olen rajannut tietoperustaa hieman suppeammaksi. Käsittelen teoriaosuudessa vain itse vankilaa ja naisvankien lukemisen vaikeuksia ja jätän pois esimerkiksi lukemisen merkityksen käsittelyn. Lukemisen merkitys on aiheena laajasti tunnettu, kun taas naisvankien erityisyys tässä aihepiirissä on oman työni erikoisuus. Lukemisen vaikeuksiin sisällytän myös ADHD:n ja siihen yleisesti liittyvät keskittymisen ongelmat.

Työtä tehdessäni opin paljon ja syvensin myös opinnoissa mieleen jääneitä oppeja. Tiedonhaku oli tärkeässä osassa työssäni ja opin käyttämään monipuolisia lähteitä. Iso osa tutkimuksista oli englanniksi, joten myös kielitaitoni sai hyvää harjoitusta eikä minulla ollut vieraskielisten lähteiden kanssa ongelmia. Luonnollisesti opin myös aiheista joihin perehdyin, eli naisvangeista, heidän lukemisen haasteistaan ja toisaalta myös saavutettavan materiaalin tuottamisesta. Olen käynyt kursseja selkokielestä ja kielellisestä saavutettavuudesta ja tiesin siis aiheesta jo jonkin verran, mutta syvempi perehtyminen aiheisiin oli mielenkiintoista ja tiedon soveltaminen opettavaista. Olen aina ollut kiinnostunut vähemmistöjen olojen kehittämisestä ja yhdenvertaisuudesta ja tässä työssä sain tehdä juuri sitä.

Opinnäytetyössäni haettiin vastauksia kahteen kysymykseen: kuinka yleisiä keskittymisen ja lukemisen vaikeudet ovat naisvangeilla ja millaisilla keinoilla heidän lukuintoansa voisi yrittää lisätä. Tutkimukset todistavat, että kielellisiä ongelmia on hyvin paljon (Sanger ym. 2001, 21–23; Sanger ym. 2003, 483–484; Edvinsson ym. 2010, 37; Cassidy ym. 2021, 67–69). Lukemisen haasteet ovat yleisiä, samoin ADHD ja sen tuomat keskittymisvaikeudet (Edvinsson ym. 2010, 33; Brian ym. 2012, 159; Farooq ym. 2016, 9; Helland ym. 2022, 40). Diagnosoimaton ADHD myös altistaa esimerkiksi päihdeongelmille, mielenterveysongelmille ja saattaa vaikeuttaa työntekoa ja opiskelua (Käypä hoito -suositus 2019). Ei vaikuta siis olevan sattumaa, että vankiloista löytyy paljon diagnosoimattomasta ja hoitamattomasta ADHD:stä kärsiviä. Suomen naisvangeilla on myös yleisesti matala koulutustaso ja hyvin vähän tai ei ollenkaan työkokemusta (Joukamaa ym. 2010, 28; Rikosseuraamuslaitos 2023d.) Lukuintoa pyrin lisäämään selkeällä esitteellä ja tarkkaan harkituilla kirjavinkeillä sekä vinkkausvideolla. Esitteen ulkoasu on tehty mahdollisimman saavutettavaksi. Osa suositeltavista kirjoista on saatavilla selkokirjoina tai äänikirjoina ja loppuissa on esimerkiksi selkeät lauserakenteet ja henkilöhahmot, lyhyehköt lauseet tai nopeasti käyntiin lähtevä juoni.

Suuri osa listalle valikoituneista teoksista löytyy myös Joki-kirjastojen kokoelmista Celian äänikirjoina, mikä oli positiivinen yllätys. Kuitenkin kesällä 2024 tiedotettiin, että Celian siirtyy lainaamaan äänikirjoja ainoastaan sähköisesti (Celia 2024). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kirjastot eivät voi 2025 syyskuun jälkeen enää tilata CD-äänikirjoja Celialta omaan kokoelmaansa. Kirjastojen omaksi päätettäväksi jää, mitä he olemassa oleville levyillensä tekevät. Olin yhteydessä Celiaan ja Kestilän vankilaan selvittääkseni vankien mahdollisuuksia kuunnella digitaalisia äänikirjoja. Vangit on otettu huomioon päätöksen teossa, ja asiasta on keskusteltu Rikosseuraamusalan asiantuntijoiden kanssa. Vielä on hieman epäselvää, miten laitosten tietoturva-asetukset ja muut käytännön asiat sallisivat äänikirjojen kuuntelun tai lataamisen netistä, mutta asian eteen tehdään töitä. (Maarno 2024, Sonkamuotka 2024.) Valitettavasti tähän opinnäytetyöhön en ehtinyt saada aiheeseen lopullista vastausta.

Esitteen toimivuutta voidaan myöhemmin testata esimerkiksi teettämällä kysely kohderyhmälle. Olisi kiinnostavaa tietää, kuinka kauan esite on käytössä ja saako se vankeja tarttumaan lukuharrastukseen.

Lähteet

ADHD UK. ADHD incidence. Osoitteessa: <https://adhduk.co.uk/adhd-incidence/>
Viitattu 2.4.2024.

ADHD-liitto 2021. Naisten ADHD. Osoitteessa: https://adhdutuksi.fi/wp-content/uploads/2021/11/Naisten-ADHD_212x210_012021_79678343.pdf
Viitattu 22.7.2024.

Airaksinen, T. & Viikka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Borg Skoglund, L.; Larsson, H. & Petrovic, P. ADHD hos vuxna – historia, epidemiologi och neurobiologi. Läkartidningen. Osoitteessa: <https://lakartidningen.se/klinik-och-vetenskap-1/artiklar-1/temaartikel/2022/02/adhd-hos-vuxna-historia-epidemiologi-och-neurobiologi/>
Viitattu 22.8.2024.

Brian, C.; Coolidge, F.; Segal, D.; Klebe, K.; Marle, P. & Overmann, K. 2012. Prevalence of ADHD and Its Subtypes in Male and Female Adult Prison Inmates. Behavioral Sciences and the Law, Vol. 30, No 2, 154-166. Osoitteessa: <https://doi.org/10.1002/bsl.2004> Viitattu 26.7.2024.

Cassidy, L.; Reggio, K.; Shaywitz, B. A.; Holahan, J. M. & Shaywitz, S. E. 2021. Dyslexia in Incarcerated men and women: a new Perspective on reading disability in the Prison Population. The Journal of Correctional Education, Vol. 72, No 2, 61-81. Osoitteessa: <https://www.jstor.org/stable/48718287> Viitattu 30.8.2024.

Dyslexia the Gift Blog 2023. The nonsense of teaching nonsense words. Osoitteessa: <https://blog.dyslexia.com/nonsense-teaching-words/> Viitattu 3.9.2024.

Celia 2024. Saavutettavuuskirjasto Celian äänikirjat siirtyvät kokonaan verkkoon. Osoitteessa: <https://www.celia.fi/news/saavutettavuuskirjasto-celian-aanikirjat-siirtyvat-kokonaan-verkkoon/> Viitattu 12.8.2024.

Celia. Tietoja Celiasta. Osoitteessa: <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/> Viitattu 26.6.2024.

Edvinsson, D.; Bingefors, K.; Lindström, E. & Lewander, T. 2010. ADHD-related symptoms among adults in out-patient psychiatry and female prison inmates as compared with the general population. *Uppsala Journal of Medical Sciences*, Vol. 115, No 1, 30-40. Osoitteessa: <https://doi.org/10.3109/03009730903532333> Viitattu 22.7.2024.

Farooq, R.; Emerson, L-M.; Keoghan, S. & Adamou, M. 2016. Prevalence of adult ADHD in an all-female prison unit. *Attention deficit and hyperactivity disorders*, Vol. 8, No 2, 113-119. Osoitteessa: <http://dx.doi.org/10.1007/s12402-015-0186-x> Viitattu 26.3.2024.

Goodreads. About Goodreads. Osoitteessa: <https://www.goodreads.com/about/us> Viitattu 12.8.2024.

Helland, W. A.; Jones, L. Ø.; Hallaråker, H.; Høyåsen, M. & Morken, F. 2022.. Oral language Problems in Norwegian Female Prisoners. *Journal of Correctional Education*, Vol. 73, No 1, 31-48. Osoitteessa: https://www.researchgate.net/profile/Wenche-Helland/publication/361849557_Oral_language_Problems_in_Norwegian_Female_Prisoners/links/62c827f8d7bd92231fa12d9a/Oral-language-Problems-in-Norwegian-Female-Prisoners.pdf Viitattu 26.3.2024.

Helsenorge 2023. ADHD. Osoitteessa: <https://www.helsenorge.no/sykdom/utviklingsforstyrrelser/adhd/> Viitattu 2.4.2024.

Huttunen, M. & Socada, L. 2019. ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). *Terveyskirjasto*. Osoitteessa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00353> Viitattu 5.4.2024.

Jehkonen, M. & Koponen, V. 2019. Naisen tarkkaavuushäiriö – lapsuudesta aikuisuuteen. *Duodecim*. Vol 3. 283-288.

Jordan, M. 2022. Adult ADHD: Statistics and Facts. *WebMd*. Osoitteessa: <https://www.webmd.com/add-adhd/adult-adhd-facts-statistics> Viitattu 2.4.2024.

Joukamaa, M.; Aarnio, J.; von Gruenewaldt, V.; Hakamäki, S.; Hypén, K.; Lauerma, H.; Lintonen, T.; Mattila, A.; Tyni, S.; Vartiainen, H.; Viitanen P. & Wuolijoki, T. 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. *Risen julkaisusarja*. 1/2010. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut->

[risenjulkaisusarja/6AqMACEr8/RISE_1_2010_Rikosseuraamusasiakkaiden_terveys_tyokyky_ ja_hoidontarve.pdf](#) Viitattu 25.3.2024.

Kilpi, T. 2023. Inka. Helsinki: Oppian.

Kokko, O. 2019. Munametsä. Helsinki: Kustantamo S&S.

Käypä hoito -suositus 2017. ADHD (Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). Osoitteessa: <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061?tab=suositus> Viitattu 13.6.2024.

Maarno, Rauha 2024: CD-äänikirjojen lopettaminen ja vangit. Yksityinen sähköpostiviesti 4.9.2024. Viestin saaja: Emmi Pekkarinen.

Mackie, B. 2024. Näin päästin perheeni päiviltä. Suom. H. Sivill. Helsinki: Kustantamo S&S.

Moyes, J. 2015. Kerro minulle jotain hyvää. Helsinki: Gummerus.

Nissinen, H. 2022. Vankiloissa katsotaan Paratiisihotellia ja kauhuelokuvia – Yle selvitti myös, mitkä ovat vankien suosikkikirjoja. Yle. Osoitteessa: <https://yle.fi/aihe/a/20-10003185> Viitattu 3.7.2024.

Näkövammaisten liitto 2020. Ohje selkeän julkaisun suunnitteluun. Osoitteessa: <https://www.nakovammaistenliitto.fi/fi/ohje-selkean-julkaisun-suunnitteluun> Viitattu 17.6.2024.

Oppimisvaikeus 2021. Luetun ymmärtäminen. Osoitteessa: <https://oppimisvaikeus.fi/tukea/tuen-vinkkipankki/opiskelutaidot/luetun-ymmartaminen/> Viitattu 22.8.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2020. Ohjeita vankeusrangaistusta suorittamaan tulevalle. Osoitteessa: https://rikosseuraamus.fi/material/collections/20210310111017/7OhRr7RKT/Ohjeita_vankeusrangaistusta_suorittamaan_tulevalle_2.4.2020.pdf Viitattu 11.6.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2021. Asiakkaiden erityistarpeet huomioidaan nyt entistä paremmin Kestilän naisten avovankilassa. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotteetjauutiset>

[2021/asiakkaidenerityistarpeethuomioidaannytentistaparemminkestilannaistena vovankilassa.html](#) Viitattu 25.3.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2022. Avolaitostyöt ja toiminta. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikoksestatuomituille/vangeille/tyotansiotj arahankaytto/avolaitostyotjatoiminta.html> Viitattu 28.3.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2023a. Kestilän vankila. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/kestilan vankila.html> Viitattu 25.3.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2023b. Kestilän vankilan järjestyssääntö. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20230612095913/Hs4sQ2CH 3/Kestilan vankilan jarjestyssaanto 1.4.2023.pdf> Viitattu 21.3.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2023c. Arki vankilassa. Osoitteessa <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikoksestatuomituille/vangeille/arkivankila ssa.html> Viitattu 11.6.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2023d. Research: Finnish prisoners have several concurrent social and health problems such as substance abuse disorders, infectious diseases and loneliness. Osoitteessa: <https://www.rikosseuraamus.fi/en/index/topical/pressreleasesandnews/2023/res earchfinnishprisonershaveseveralconcurrentsocialandhealthproblemssuchassu bstanceabusedisordersinfectiousdiseasesandloneliness.html> Viitattu 14.6.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2024. Jyväskylän vankila. Osoitteessa: <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/jyvaskylanva nkila.html#> Viitattu 26.6.2024.

Roine, L-M. 2019. Mercedes Bentso : ei koira muttei mieskään. Helsinki: Johnny Kniga.

Sanger, D.; Moore-Brown, B.; Magnuson, G. & Svoboda, N. 2001. Prevalence of language problems among adolescent delinquents: A closer look. Communication Disorders Quarterly. Vol 23, No 1, 17–25. Osoitteessa: <https://doi-org.ezproxy.turkuamk.fi/10.1177/15257401010230010> Viitattu 28.3.2024.

Sanger, D.; Moore-Brown, B.; Montgomery, J.; Rezac, C. & Keller, H. 2003. Female incarcerated adolescents with language problems talk about their own communication behaviors and learning. *Journal of Communication Disorders*, Vol. 36, No 6, 465–486. Osoitteessa: [https://doi.org/10.1016/S0021-9924\(03\)00034-0](https://doi.org/10.1016/S0021-9924(03)00034-0) Viitattu 2.4.2024.

Selkokeskus 2021a. Ohjeita kaunokirjallisten tekstien tekijöille. Osoitteessa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/ohjeita-kaunokirjallisten-tekstien-tekijoille/> Viitattu 25.7.2024.

Selkokeskus 2021b. Helpot kielen rakenteet. Osoitteessa: <https://selkokeskus.fi/selkokieli/nain-kirjoitat-selkokielta/helpot-kielen-rakenteet/> Viitattu 25.7.2024.

Selkokeskus 2023. Selkokirjallisuus. Osoitteessa: <https://selkokeskus.fi/selkokirjallisuus/> Viitattu 15.9.2024.

Sonkamuotka, Heli 2024: Opinnäytetyö. Yksityinen sähköpostiviesti 11.6.2024. Viestin saaja: Emmi Pekkarinen.

Takala, T. & Mustonen, E. 2021. Paimentyttö. Espoo: Kehitysvammaliitto ry

Tammi-Moilanen, K. 2020. Naisvankiselvitys, Selvitys naisvankien olosuhteista, toiminnoista ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita. 4/2020. Osoitteessa: [https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20201019102643/7LDL7zoyH/Naisvankiselvitys -
Selvitys naisvankien olosuhteista, toiminnoista web.pdf](https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20201019102643/7LDL7zoyH/Naisvankiselvitys-_Selvitys_naisvankien_olosuhteista_toiminnoista_web.pdf) Viitattu 27.3.2024.

Vankeuslaki 23.9.2005/767. Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#O2L4P6>

Esite

Apuja lukemiseen

- Etsi mahdollisimman rauhallinen tila lukemiselle
- Aseta itsellesi tavoitteita. Päätä lukea esimerkiksi yksi aukeama, luku tai kymmenen sivua
- Seuraa esimerkiksi kynällä sanaa jossa olet menossa
- Peitä sivu paperilla ja paljasta tekstiä rivi riviltä sitä mukaa kun etenet
- Kirjoita listaa henkilöistä, paikoista ja tärkeimmistä tapahtumista aina kun niitä esitellään

Vaikeuksia lukea?

Selkokirjat

- Selkokirjat ovat helpommin luettavia kirjoja
- Niissä on vähemmän tekstiä sivulla, lyhyemmät lauseet ja yksinkertaisemmat lauserakenteet.
- Jotkut selkokirjat on mukautettu normaalista kirjasta, ja toiset kirjoitettu alunperin selkokielellä.

Celia-äänikirjat

- Celia on saavutettavuuskirjasto
- Tarkoitettu niille, joilla on vaikeuksia lukea
- CD-levyt ovat lainattavissa lähikirjastosta
- Vinkkilistassa on kirjoja jotka löytyvät myös äänikirjoina. Tunnistat ne tästä merkistä
- Selkokirjalistan äänikirjat on tehty alkuperäisestä kirjasta, ei selkomukautuksesta.

Luku-vinkit

Selkokirjat

Häräntappoase

Johanna Kartio (Anna-Leena Härkönen)

Ei kertonut katuvansa

Hanna Männikkölahti (Tommi Kinnunen) historia sota

Paimentyttö

Tuija Takala (Enni Mustonen) historia

Pimeyden tango

Jari Sainio (Reijo Mäki) jännitys

Ota minut nyt

Anna Laine eroottisia novelleja

Juurihoito

Hanna Männikkölahti (Miika Nousiainen)

Ensimmäinen murhani

Leena Kaivosoja (Leena Lehtolainen) jännitys

Jännitys

Manni

Pasilan myrky -sarjan osa 1 Kale Puonti

Näin päästin perheeni päiviltä

Bella Mackie

Sukkanauhattyttö ja muita kertomuksia

Novellikokoelma Leena Lehtolainen

Verivelka

Delta-sarjan osa 1 Arttu Tuominen

Vierge Moderne

Laventelimurhat-sarjan osa 1 Heidi Airaksinen

Elämäkerrat

Mercedes Bentso: ei koira muttei mieskään

Linda-Maria Roine

Opintielä

Tara Westover

Palveluksessaanne: duunariäidin selviytymistaistelu

Stephanie Land

Sieluni kyöneleet: Olin terroristi

Kim Hyun Hee

Kevyempää viihdettä

Kerro minulle jotain hyvää

Louisa Clark -sarjan osa 1 Jojo Moyes

Salainen koodi

Liittolaiset-sarjan osa 1 Denise Rudberg

Korvapuustikesä

Kahvila Koivu -sarjan osa 1 Maija Kajanto

Seurustelusalaliitto

Kortteli-sarjan osa 1 Ilona Tuominen

Totuushaaste

Clare Pooley

Pakumatalla

Aino Huilaja

Kaikella kunnioituksella

Jukka-Pekka Palviainen

Mielikuvituspoikaystävä

Henriikka Rönkkönen

Kirjavinkit videomuodossa

Linkki saatavilla paperisessa esitteessä